

Założenia do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 PLC 180001 „Bieszczady”

Elementarnym narzędziem planistycznym dla skutecznej ochrony obszaru Natura 2000 jest plan zadań ochronnych.

Podstawowym założeniem dla opracowywanego projektu planu zadań ochronnych jest uniknięcie wszelkiego pogorszenia stanu przedmiotów ochrony zarówno antropogenicznego jak i wynikającego z zaniechania właściwej ochrony oraz zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony zgodnie z postanowieniami Art. 6(1) i 6(2) dyrektywy siedliskowej (Dz. U. L 206)/7 z późn zmian) oraz Art. 3(2) i 4(4) dyrektywy ptasiej (Dz. U. L 103.1 z późn zmian).

Obowiązek sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 wynika z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009r. Nr 151, poz. 1220. z późn. zm.). Projekt planu zadań ochronnych sporządza sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000. Sprawującym nadzór nad obszarem Natura PLC180001 „Bieszczady” jest dyrektor Bieszczadzkiego Parku Narodowego zgodnie z Art.32 Ust. 5 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zmianami).

Tryb sporządzania i zakres prac koniecznych dla sporządzenia projektu planu zadań ochronnych określają:

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz.U. z 2010 nr 34 poz. 186).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. Nr92, poz. 880 z późn. zmian.)

Ustawa z dnia 13 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz 1227 z późn. zmian.)

Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Plan zadań ochronnych zwykle sporządzany jest na okres 10 lat, jego podstawowym zadaniem jest zagwarantowanie właściwego stanu ochrony w/w przedmiotów ochrony. Może on jednak także formułować wnioski do zmian istniejących studiów i planów zagospodarowania przestrzennego usuwając znaczną część „pułapek na inwestorów” tzn. sytuacji, w których obecny plan zagospodarowania (studium) stał się niewykonalny gdyż zawiera zapisy sprzeczne z prawem ochrony przyrody.

W procesie sporządzania planu zadań ochronnych niezwykle istotna jest rola Zespołu Współpracy Lokalnej tworzonego przy współdziałaniu osób i podmiotów prowadzących działalność w obszarze. Zorganizowany zostanie cykl 6 warsztatów-spotkań dyskusyjnych, podczas których omawiane będą zapisy powstającego planu oraz wypracowana zostanie wspólna wizja ochrony obszaru.

Opracowywanie planu i uzupełnianie dokumentacji następować będzie etapami poprzez wypełnianie internetowego generatora planów udostępnionego przez Generalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska. Do materiałów gromadzonych podczas prac będzie można wnosić uwagi i wnioski za pomocą systemu teleinformatycznego bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym. Uwagi i wnioski można też składać w formie pisemnej i ustnej do protokołu w siedzibie Bieszczadzkiego Parku Narodowego w sekretariacie od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30-15.30, e-mail: dyrekcja@bdpn.pl.

Organem właściwym do rozpatrzenia uwag i wniosków jest Dyrektor Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Zapisy planu zadań ochronnych mogą oddziaływać w szczególności na:

- a. Organy administracji leśnej;
- b. Organy administracji samorządowej;
- c. Właściciele i użytkowników gruntów rolnych, leśnych oraz wód a także właściciele nieruchomości, w obrębie których występują przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 PLC 180001 „Bieszczady”;
- d. Przedsiębiorców prowadzących działalność oraz zainteresowanych realizacją przedsięwzięć na obszarze Natura 2000 PLC 180001 „Bieszczady”.

Ponadto ustalenia planu zadań ochronnych winny być transponowane do różnych obowiązujących dokumentów planistycznych pozostających w kompetencjach organów władzy publicznej, np.: studiów uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów urządzenia lasu.

Opis obszaru

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków został w Bieszczadach wyznaczony poprzez rozporządzenie Ministra Środowiska jeszcze w 2004 r. (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 - Dz.U. z 2004 r. Nr 229, poz. 2313 z późn. zm.). Wyznaczenie Bieszczadów jako obszaru Natura 2000 dla ochrony siedlisk wymaga bardziej skomplikowanej procedury niż obszar ptasi. Propozycja obszaru siedliskowego, zgłoszona przez nasz kraj w 2004 r., została przez Komisję Europejską zatwierdzona jako Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) - 12 grudnia 2008 r. (2009/91/WE: Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na alpejski region biogeograficzny - notyfikowana jako dokument nr C(2008) 7973; Dz.U. L 43 z 13.2.2009). W terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia tego obszaru przez Komisję Europejską Minister Środowiska powinien oficjalnie wyznaczyć Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOOS) Bieszczady.

Projekt planu zadań ochronnych będzie opracowywany dla obszaru Natura 2000 PLC180001 „Bieszczady” w części położonej poza granicami Bieszczadzkiego Parku Narodowego, dla którego opracowywany jest obecnie projekt planu ochrony, który będzie również planem ochrony dla tej części obszaru Natura 2000.

Położenie administracyjne: powiat bieszczadzki, gminy: Lutowska, Czarna, powiat leski, gminy: Cisna, Baligród, Solina, powiat sanocki, gmina Komańcza.

Istniejące formy ochrony, które Obszar (SOO i OSO) obejmuje to: Bieszczadzki Park Narodowy (29 201,06 ha), Park Krajobrazowy Doliny Sanu (34 856 ha) z rezerwatami przyrody: Hulskie im. Stefana Myczkowskiego (189,87 ha), Krywe (511,73 ha), Śnieżycza wiosenna w Dwerniczku (4,94 ha), Zakole (5,25 ha), Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy (51 146 ha) z rezerwatami: Przełom Oslawy pod Duszatynem (322,45 ha), Zwieżło (2,20 ha), Gołoborze (13,90 ha), Cisy na Górze Jawor (3,36 ha), Woronikówka (14,84 ha), Sine Wiry (450,49 ha), Olszyna łąkowa w Kalnicy (13,69 ha) oraz części Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego. Powierzchnia Obszaru pokrywa się też z polską częścią

Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Karpaty Wschodnie, obejmującego również przygraniczne tereny na Ukrainie i w Słowacji.

Obszar położony jest w Bieszczadach Zachodnich będących najbardziej na zachód wysuniętą częścią Karpat Wschodnich. Są to niewysokie góry, gdzie długie, równoległe grzbiety biegnące z północnego zachodu na południowy wschód osiągają największe wysokości w masywach: Tarnicy (1346 m n.p.m.), Kińczyka Bukowskiego (1251 m n.p.m.), Rozsypańca (1272 m n.p.m.), Halicza (1333 m n.p.m.), Krzemienia (1333 m n.p.m.), Kopy Bukowskiej (1312 m n.p.m.), Bukowego Berda (1313 m n.p.m.), Szerokiego Wierchu (1315 m n.p.m.). Po stokach grzbietów spływają potoczki, biorące swój początek w od licznych źródeł znajdujących się na połoninach i przy górnej granicy lasu. Łączą się one w większe potoki zbiegające długie doliny równoległe do grzbietów. Większe potoki przecinają grzbiety, tworząc głębokie doliny przełomowe, z licznymi progami skalnymi i stromymi brzegami. Tak funkcjonuje „kratowy” układ potoków, które rzeźbią góry o „rusztowej” budowie. W dolinach, gdzie w przeszłości funkcjonowały bojkowskie wioski, utrzymywane są obecnie łąki i pastwiska, grupy starych drzew – wiązów, jesionów, lip oraz drzew owocowych, które razem ze śladami dawnej kultury i historii jak cmentarze, ruiny cerkwi, kapliczki i przydrożne krzyże, tworzą niezwykły krajobraz przyrodniczo-kulturowy tzw. „krajnę dolin”. Największe powierzchnie stoków i dolin (ok. 86% pokrycia obszaru) porastają rozległe lasy o naturalnym puszczańskim charakterze. Przeważają lasy liściaste z dominującym bukiem zwyczajnym, a niekiedy ze znacznym udziałem jawora oraz lasy bukowo-jodłowe. Występujące na tym obszarze lasy iglaste z dominacją świerka lub jodły, to najczęściej drzewostany o składzie gatunkowym ukształtowanym przez gospodarkę człowieka. Układ ekosystemów leśnych wzbogacają niewielkie śródleśne polany tzw. „carynki”. Lasy sięgają do subalpejskiego piętra połonin tj. do wysokości ok. 1200 m n.p.m., a ich górną granicę budują krzywulcowe drzewostany bukowe, jaworowo-bukowe lub jarzębinowo-jaworowe. Powyżej odtwarzają się zbiorowiska zaroślowe z olchą zieloną, jarzębiną i wierzbą śląską, w przeszłości prawie całkowicie zniszczone przez pasterstwo. Rozległe zbocza połonin porastają traworośla z trzcinnikiem leśnym lub trzcinnikiem owłosionym oraz borówczyska, a w miejscach wilgotniejszych lokuje się traworośla z śmiałkiem darniowym i wietlicą Chaixa a także wschodniokarpackie kwieciste ziołorośla z pełnikiem alpejskim i ziołorośla z szczawiem alpejskim. Szczyty i wysokie grzbiety, na inicjalnych glebach, porastają alpejskie i subalpejskie murawy z kostrzewą niską pięciornikiem złotym i seslerią Bielza, bażyniska z bażyną obupłciową, nieduże alpejskie torfowiska a na piaskowcowych wychodniach lokuje się zbiorowiska szczelin i półek skalnych, z licznymi wysokogórkimi i wschodniokarpackimi gatunkami. Szatę roślinną gdzie opisano ok. 100 zespołów, podzespołów lub zbiorowisk roślin naczyniowych i ok. 1100 gatunków roślin naczyniowych, dopełnia bardzo bogata w gatunki biota porostów i grzybów. Bieszczadzkie fitocenozy, tworzą jedną z najbogatszych w Polsce i w Europie ostoi, gdzie występują liczebne populacje wszystkich typowych dla puszczy karpackiej gatunków zwierząt kręgowych. Lasy, połoniny, łąki i torfowiska zapewniają warunki egzystencji bogatej w cenne gatunki faunie zwierząt bezkręgowych.

Walory przyrodnicze

Na terenie „obszaru Bieszczady” potwierdzono występowanie 23 typów siedlisk z listy wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Wybrane spośród nich to:
1. Siedlisko żywej buczyny (kod 9130), zajmuje największe powierzchnie i opanowane jest przez zespół *Dentario glandulosae-Fagetum*, który w zależności od lokalnych warunków siedliskowych zróżnicowany jest na pięć podzespołów: typowy, wilgotny z miesięcznicą

trwałą, wilgotny z czosnkiem niedźwiedzim, trawiasto-turzycowy i ziołoroślowy wyższych położań. Pierwsze trzy podzespoły rozprzestrzenione są w całych Karpatach, natomiast dwa ostatnie to podzespoły wschodniokarpackie.

2. Siedlisko kwaśnej buczyny (kod 9110), występujące na dużych powierzchniach zajmują cztery podzespoły *Luzulo nemorose-Fagetum*: typowy z kosmatką gajową, borówkowy, trzcinnikowy i z kosmatką olbrzymią.

3. Siedlisko górskiej jaworzyny ziołoroślowej (kod 9140), wykształca się na niedużych powierzchniach, najczęściej w wyższych położeniach i w strefie górnej granicy lasu, w miejscach ocienionych i na silnie szkieletowych glebach. Opowiada ono cennym fitocenozom lasów jaworowych *Aceri-Fagetum*, jaworowo-bukowych jak zespół jaworzyny górskiej *Lunario-Aceretum* i zespół jaworzyny górskiej z jęczmikiem zwyczajnym *Phyllitido-Aceretum*, oraz zespołowi lasów jaworowo-jarzębinowych *Sorbo-Aceretum*.

4. Siedlisko górskich borów świerkowych (kod 9410) jest reprezentowane przez występujący na niedużych powierzchniach zespół dolnoreglowych borów *Abietii-Piceaetum*.

3. Siedlisko łągów olszowych i wierzbowych (kod 91E0) wyznacza zespół nadrzecznej olszyny górskiej *Alnetum incanae* – znany z całych Karpat, porastający mady nad potokami góorskimi, w Bieszczadach wyróżnia się on licznym występowaniem gatunków wschodniokarpackich.

5. Siedlisko wysokogórskich muraw acidofilnych (kod 6150) to płaty zespołu murawy z kostrzewą niską *Potentillo aureae-Festucetum airoides*, rozwijające się na inicjalnych glebach, na wierzchołkach i grzbietach najwyższych pasm połoninowych.

6. Siedlisko wysokogórskich borówczysk bażynowych (kod 4060), reprezentują niewielkie płaty zespołu połoninowego borówczyska bażynowego *Empetro hermaphroditii-Vaccinietum myrtilli*, wykształcające się na wysokich grzbietach połonin i na półkach skalnych eksponowanych do północy.

7. Siedlisko ziołorośli górskich (kod 6430) jest w Bieszczadach reprezentowane przez wyjątkowo cenny wschodniokarpacki zespół kwiecistych ziołorośli połoninowych z pełnikiem alpejskim *Trollio altissimae-Knautietum dipsacifoliae*.

8. Siedliska: bory i lasy bagiennie (kod 91D0) oraz torfowiska wysokie (kod 7110), są związane z wstępującymi w dolinach bieszczadzkie torfowiskami wysokimi, na których występują: bór bagienny *Vaccinio uliginosii-Pinetum* oraz mszar torfowcowy *Sphagnetum magellanicum* i kontynentalny mszar bagienny *Ledo-Sphagnetum magellanicum*.

9. Siedliska torfowisk przejściowych i trzęsawisk (kod 7140) i torfowisk zasadowych o charakterze młak, turzycowisk (kod 7230) są reprezentowane przez płaty trzęsawiska z turzycą nitkowatą *Caricetum lasiocarpae*, trzęsawisko z turzycą obłą *Caricetum diandrae*, młakę turzycowo-mietlicową *Carici canescentis-Agrostietum caninae* oraz młakę źródliskową kozłkowo-turzycową *Valeriano-Caricetum flavae* - występujące najczęściej na niewielkich powierzchniach.

10. Siedliska świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie (kod 6510), porastają przede wszystkim bieszczadzkie łąki mietlicowe *Campanulo serratae-Agrostietum capillaris*, zróżnicowane na liczne podzespoły i facje. Zespół ten zajmuje w Bieszczadach największe powierzchnie półnaturalnych łąk, koszonych raz w roku.

11. Siedlisko górskich muraw bliźniczkowych (kod 6230) zajmują występuje w dolinach dość niejednorodne płaty zbiorowisk nawiązujących do zespołu *Nardetum strictae*, zaś na połoninach zachowały się niewielkie powierzchnie zespołu wschodniokarpackiego bliźniczyska połoninowego *Hypochoeridi uniflorae-Nardetum stricte* w postaci rozproszonych oczek przekształcających się w efekcie wtórnej sukcesji w borówczyska lub subalpejskie traworośla.

W omawianym obszarze, występują duża liczba gatunków roślin i zwierząt, z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, których ochrona powinna być realizowana poprzez zabezpieczenie siedlisk i miejsc ważnych dla ich występowania, a w przypadku zwierząt miejsc ważnych dla rozrodu i żerowania.

Do tej grupy gatunków należą:

1. Mchy: widłoząb zielony *Dicranum viride* - występujący dość często w buczynach na drewnie, sierpowiec błyszczący *Drepanocladus vernicosus* – potencjalnie występujący na torfowiskach niskich (ostatnio niepotwierdzony na opisanym stanowisku), bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis* - nowo odkryty w lesie jodłowo-bukowym (BdPN).
2. Rośliny naczyniowe: ponikło krańskie *Eleocharis carniolica* – rzadka roślina związana z niewielkimi oczkami wodnymi, rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa* – częste stanowiska na zarastających łąkach i na skraju lasów, dzwonek piłkowany *Campanula serrata* – występujący licznie na łąkach mietlicowych, w bliźniczyskach, oraz w połoninowych borówczyskach, traworoślach i ziołoroślach oraz tocja karpacka *Tozzia alpina* subsp. *carpatica* – rzadki gatunek występujący na kilku wilgotnych stanowiskach, głównie w łąkach i kwiecistych ziołoroślach połoninowych.
2. Ssaki: podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*, nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*, nocek duży *Myotis myotis* – nietoperze związane z dziuplastymi starymi lasami, szczelinami skalnymi i budynkami (cerkwie i dzwonnice), bóbr europejski *Castor fiber*, którego populacja znacznie wzrosła w ostatnich latach, wilk *Canis lupus*, niedźwierz brunatny *Ursus arctos*, wydra *Lutra lutra*, ryś *Lynx lynx* – drapieżniki o stabilnych populacjach, nie wymagających sterowania liczebnością i żubr *Bison bonasus* dość liczna populacja, która wymaga monitoringu, badań zdrowotności i wzbogacania puli genetycznej.
3. Płazy i gady: traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* – bardzo rzadka na tym obszarze, traszka karpacka *Triturus montandoni* i kumak górski *Bombina variegata* o dość licznych populacjach.
4. Ryby: minog strumieniowy *Lampetra planeri*, brzanka *Barbus meridionalis*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio* występujące w górskich potokach na wielu stanowiskach.
5. Bezkręgowce: skójką gruboskorupowa *Unio crassus* – występuje w nurcie potoków, zakopana częściowo w dnie, bardzo wrażliwa na zanieczyszczenia, liczebność populacji wymaga zbadania; czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* dość rzadki motyl dzienny, barcatka kataks *Eriogaster catax* – bardzo rzadki motyl ciepłolubnych zarośli i muraw, krasopani hera *Callimorpha quadripunctaria* – motyl bardzo rzadko spotykany w ekotonach „las-środowiska otwarte”, najczęściej na sadźcu konopiastym *Eupatorium cannabinum*, potwierdzono występowanie na Pogórze Przemyskim, w Bieszczadach wymaga potwierdzenia; jelonek rogacz *Lucanus cervus* – związany głównie z grądami i występującym w nich dębem, chociaż również rozwija w drewnie bukowym, grabowym lub wiązowym, w Bieszczadach bardzo rzadko notowany; biegacz gruzełkowany *Carabus variolosus* – chrząszcz wybitnie higrofilny, zsiadający brzegi zbiorników wodnych w lasach, bagna torfowiska i młaki, potwierdzony w Bieszczadach, nie należy do gatunków zagrożonych; biegacz Zawadzkiego *Carabus zawadzkyi* – to endemit wschodniokarpacki, w Polsce spotykany w piętrze bieszczadzkiej połonin, zasięg i liczebność wymaga badań; nadobnica alpejska *Rosalia alpina* i zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* – to gatunki związane nielicznymi starymi drzewostanami o charakterze naturalnym. Nadobnica niezbyt często notowana w Bieszczadach, natomiast ewentualne występowanie na tym obszarze zagłębka bruzdkowanego wymaga udokumentowania. Również potwierdzenia oczekują informacje z XIX w o występowaniu w Bieszczadach zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus*.

Obszar „Bieszczady” oraz część Karpat Wschodnich leżąca w Rumunii, wzbogacają Unię Europejską w nowe gatunki – endemiczne dla Karpat Wschodnich, których walor jest bardzo wysoki i dlatego Załącznik II, powinien być uzupełniony o te rzadkie gatunki. Wśród nich powinny być uwzględnione występujące w Bieszczadach gatunki roślin naczyniowych jak: pszeniec biały *Melampyrum saxosum*, tojad wschodniokarpacki *Aconitum lasiocarpum*, tojad bukowiński *Aconitum bukovinense*, tojad wiechowaty *Aconitum degeni*, goździk kartuzek skalny *Dianthus carthusianorum* subsp. *saxigenus*, lepnica karpacka *Silene dubia*, ostróżka wschodniokarpacka *Delphinium elatum* subsp. *saxigenus*, chaber Kotschyego *Centaurea kotschyana*, ostrożeń wschodniokarpacki *Cirsium waldsteinii*. Analogiczny problem dotyczy licznych endemicznych dla Karpat Wschodnich gatunków owadów. Załącznik II powinien być też uzupełniony o występujący w obszarze Bieszczady, zagrożony wyginięciem gatunek jakim jest żbik *Felis silvestris*, oraz o chronione tutaj rzadkie gatunki jak: salamandra płamista *Salamandra salamandra* i wąż Eskulapa *Elaphe longissima*.

Walory ornitologiczne

Na obszarze tej „ostoi ptasiej” stwierdzono 34 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG. Gatunki te można podzielić na cztery grupy: gatunki średnio liczne, rzadkie, bardzo rzadkie oraz wyjątkowo zalatujące. Do grupy gatunków średnio licznych można zakwalifikować bociana białego *Ciconia ciconia*, derkacza *Crex crex*, gąsiorka *Lanius collurio*, muchołówkę białoszyją *Ficedula albicollis*, a do rzadkich - bociana czarnego *Ciconia nigra*, orlika krzykliwego *Aquila pomarina*, puszczyka uralskiego *Strix uralensis*, dzięcioła zielonosiwego *Picus canus*, dzięcioła czarnego *Dryocopus martius*, jarząbka *Bonasa bonasia*, muchołówkę małą *Ficedula parva*. Do gatunków bardzo rzadkich należy: trzmiełojad *Pernis apivorus*, gadożer *Circaetus gallicus*, błotniak zbożowy *Circus cyaneus*, błotniak łąkowy *Circus pygargus*, orzeł przedni *Aquila chrysaetos*, orlik grubodzioby *Aquila clanga*, brodziec leśny *Tringa glareola*, puchacz *Bubo bubo*, sóweczka *Glaucidium passerinum*, włośchatka *Aegolius funereus*, lelek *Caprimulgus europaeus*, zimorodek *Alcedo atthis*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, dzięcioł białogrzbiety *Dendrocopos leucotos*, dzięcioł trójpalczasty *Picoides triadactylus*, lerka *Lullula arborea*, jarzębatka *Sylvia nisoria*, dzierzba czarnoczelna *Lanius minor*. Gatunkami wyjątkowo zalatującymi lub na przelotach są: kraska *Coracias garrulus*, mornel *Charadrius morinellus* (*Eudromias*), głuszec *Tetrao urogallus*, żuraw *Grus grus*, rybitwa czarna *Chlidonias niger*. Obszar ten to wyjątkowo cenna ostoja, gdzie stwierdzono ponad 200 gatunków ptaków, z czego ok. 150 gatunków lęgowych.

Ogólne warunki utrzymania właściwego stanu ochrony

Skuteczna ochrona wybitnych walorów bieszczadzkiej przyrody zależy w dużej mierze od konsekwentnej pracy instytucji odpowiedzialnych za ochronę przyrody tego obszaru, które powinny realizować ochronę w oparciu o profesjonalnie opracowane, przez najlepszych specjalistów od ochrony zasobów i procesów przyrodniczych, perspektywiczne plany ochrony i zadania ochronne. Zachowanie naturalnych leśno-połoninowych ostoi fauny puszczańskiej, wymaga trwałego ograniczenia antropopresji poprzez zapobieganie powstawaniu nowych i likwidowanie istniejących barier ekologicznych. Ze względu na zwiększającą się presję turystyczną kluczowe jest utrzymywanie odpowiednio ukształtowanego systemu ścieżek i szlaków służących, do udostępniania terenu w celach edukacyjnych i turystycznych. Ścieżki turystyczne powinny równocześnie spełniać funkcje ścieżek edukacyjnych. Wyposażenie ścieżek w wiaty, progi, kładki i bariery powinno podnosić bezpieczeństwo zwiedzających a stosowane zabezpieczenia i odpowiedni nadzór powinny skutecznie ochraniać walory przyrodnicze w ich otoczeniu ścieżek. Charakteryzując warunki utrzymania właściwego stanu

przyrody należy zwrócić również uwagę na zagrożenia, wynikające z braku całościowych planów przestrzennego zagospodarowania tzw. planów miejscowych gmin. Powstają inwestycje, których lokalizacja kłuci się z zasadami ładu przestrzennego nie mówiąc o przykładach samowoli budowlanych. Rozwój zabudowy mieszkalnej i turystycznej, przy zaniedbaniach w gospodarce wodnościekowej powoduje wyraźny wzrost chemicznego i biologicznego zanieczyszczenia potoków. W lasach gospodarczych, należy poprawić ochronę miejsc gniazdowania ptaków drapieżnych, między innymi poprzez prawidłowe wyznaczanie stref ochronnych. Konieczne jest też utrzymywanie fragmentów starych drzewostanów w związku z ochroną siedlisk rzadkich gatunków owadów, nietoperzy i ptaków. Utrzymywanie, w wytypowanych miejscach, ekosystemów nieleśnych poprzez koszenia, wypas lub usuwanie zakrzywień, powinno zapewnić warunki dla egzystencji licznych gatunków światłolubnych, ciepłolubnych i wzbogacić obszar w żerowiska dla ptaków drapieżnych i ssaków roślinożernych.

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych oraz posiadaną wiedzą przedmiotami ochrony w obszarze PLC180001 „Bieszczady są (* oznaczono siedliska/gatunki priorytetowe, za których stan ponosimy szczególną odpowiedzialność):

1. Siedliska:

- Pionierska roślinność na kamieńcach potoków górskich - 3220
- Wysokogórskie borówczyska bażynowe (Empetro–Vaccinietum)– 4060
- Subalpejskie zarośla wierzbowe wierzby śląskiej (Salicetum lapponum)– 4080
- Wysokogórskie murawy acidofilne (Juncion trifidi) – 6150
- Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion - płaty bogate florystycznie)– 6230*
- Ziołorośla górskie (Adenostyilion alliariae) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletalia sepium)– 6430
- Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arhenatherion elatioris) – 6510
- Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (Polygono-Trisetion)– 6520
- Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) – 7110*
- Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji – 7120
- Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością Scheuzerio-Caricetea)– 7140
- Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk – 7230
- Piargi i gołoborza krzemianowe – 8110
- Środkowoeuropejskie wyżynne piargi i gołoborza krzemianowe – 8150
- Ściany skalne i urwiska krzemianowe – 8220
- Kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion) – 9110
- Żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion) – 9130
- Górskie jaworzyny ziołoroślone (Aceri-Fagetum)– 9140
- Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani) – 9180*
- Bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-Pinetum) – 91D0*

- Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Alnenion incanae*) 91E0*
- Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis* część – zbiorowiska górskie) – 9410
- Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*) - 9170

2. Ptaki:

- Bocian czarny (*Ciconia nigra*) – A030
- Bocian biały (*Ciconia ciconia*) – A031
- Trzmielojad (*Pernis apivorus*) – A072
- Orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*) – A089
- Orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*)– A091
- Głuszc (Tetrao urogallus) – A108
- Derkacz (*Crex crex*) – A122
- Puchacz (*Bubo bubo*) – A215
- Sóweczka (*Glaucidium passerinum*)– A217
- Puszczyk uralski (*Strix uralensis*) – A220
- Włochatka (*Aegoliu funereus*) – A223
- Dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*) – A234
- Dzięcioł białogrzbiety (*Dendrocopos leucotos*) – A239
- Dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*) – A241
- Muchołówka białoszyja (*Ficedula albicollis*) – A321
- Dzierżba czarnoczelna (*Lanius minor*) – A339
- Płochacz halny (*Prunella collaris*) – A267
- Gadożer (*Circaetus gallicus*) - A080
- Błotniak zbożowy (*Circus cyaneus*) - A082
- Błotniak łąkowy (*Circus pygargus*) - A084
- Orzełek włochaty (*Aquila pennata*) - A092
- Jarząbek (*Bonasia bonasia*) - A104
- Żuraw (*Grus grus*) - A127
- Mornel (*Charadrius morinellus*) - A139
- Łęczak (*Tringa glareola*) - A166
- Rybitwa czarna (*Chlidonias niger*) - A197
- Lelek (*Caprimulgu europaeus*) – A224
- Zimorodek (*Alcedo atthis*) - A229
- Kraska (*Coracias garrulus*) - A231
- Dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*) – A236
- Dzięcioł średni (*Dendrocopos medius*) - A238
- Lerka (*Lullula arborea*) - A246
- Jarzębatka (*Sylvia nisoria*) - A307
- Muchołówka mała (*Ficedula parva*)- A320
- Gąsiorek (*Lanius collurio*) - A338

3. Ssaki:

- Podkowiec mały (*Rhinolophus hipposideros*) – 1303

- Nocek orzęsiony (*Myotis emarginatus*) – 1321
 - Nocek duży (*Myotis myotis*) – 1324
 - Bóbr europejski (*Castor fiber*) – 1337
 - Wilk (*Canis lupus*) – 1352*
 - Niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*) – 1354*
 - Wydra (*Lutra lutra*) – 1355
 - Ryś (*Lynx lynx*) – 1361
 - Żubr (*Bison bonasus*) – 2647*
4. Płazy:
- Traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*) – 1166
 - Kumak górski (*Bombina variegata*) – 1193
 - Traszka karpacka (*Triturus montadoni*) – 2001
5. Ryby:
- Minóg strumieniowy (*Lampetra planeri*) – 1096
 - Brzanka (*Barbus meridionalis*) – 1138
 - Głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*) – 1163
6. Bezkręgowce:
- Skójka gruboskorupowa (*Unio crassus*) – 1032
 - Krasopani hera (*Callimorpha quadripunctata*) – 1078*
 - Nadobnica alpejska (*Rosalia alpina*) – 1087*
 - Biegacz urozmaicony (*Carabus variolosus*) – 4014
 - Biegacz Zawadzkiego (*Carabus zawadzki*) – 4015
 - Zagłębek bruzdkowany (*Rhysodes sulcatus*) – 4026
 - Czerwończyk nieparek (*Lycaena dispar*) - 1060
 - Barczatka kataks (*Eriogaster catax*) - 1074
 - Jelonek rogowy (*Lucanus cervus*) - 1083
 - Szarańczak (*Isophya stysi*) - 4050
 - Trzepla zielona (*Ophiogomphus cecilia*) - 1037
 - Zalotka większa (*Leucorrhinia pectoralis*) - 1042
7. Rośliny:
- Ponikło kraińskie (*Eleocharis carniolica*) – 1898
 - Rzepik szczeniasty (*Agrimonia pilosa*) – 1939
 - Dzwonek piłkowany (*Campanula serrata*) – 4070*
 - Tocja karpacka (*Tozzia carpatica*) – 4116
 - Bezlist okrywkowy (*Buxbaumia viridis*) - 1386
 - Widłoząb zielony (*Dicranum viride*) - 1381
 - Sierpowiec błyszczący (*Drepanocladus vernicosus*) - 1393

Powyższa lista przedmiotów ochrony ma charakter wstępny i zapewne będzie ulegać zmianom w toku prac inwentaryzacyjnych.